

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії,
ректор університету

Олександр САМОЙЛЕНКО

квітня 2023р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ІСПИТУ

на здобуття освітнього ступеня магістра

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: 01 Освіта/Педагогіка

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 012 Дошкільна освіта

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА: Дошкільна освіта

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради

факультету педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв

Протокол №7 від 25 квітня 2023р.

Голова Вченої ради **Олексій ТИМОШЕНКО**

Ніжин - 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний екзамен проводиться у формі **письмового** комплексного кваліфікаційного іспиту з дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти.

Програма вступного екзамену включає навчальний матеріал з курсу дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти: теорії і методики формування елементарних математичних уявлень, дошкільної лінгводидактики, методики фізичного виховання та валеологічної освіти дітей, основ природознавства з методикою, основ образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей, методики музичного виховання.

Зміст навчального матеріалу з курсу дошкільної педагогіки логічно доповнюється ключовими темами з методик дошкільної освіти.

Програма вступного екзамену складається з теоретичної і практичної частини.

Теоретична частина.

Включений в програму зміст навчального матеріалу теоретичної частини дає можливість виявити:

- рівень теоретичної підготовки студентів з дошкільної педагогіки і фахових методик раннього і дошкільного дитинства;
- якість засвоєння основних понять і термінів психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик;
- знання змісту, принципів, методів, форм і закономірностей організації сучасного освітнього процесу в ЗДО;
- вміння керуватись у роботі нормативно-правовими, інструктивними, програмно-методичними документами в галузі дошкільної освіти, робити аналіз педагогічної спадщини класиків та новаторів педагогіки, обґрунтовувати науково-теоретичні положення щодо особливостей організації освітнього процесу з дітьми раннього й дошкільного віку згідно державних стандартів дошкільної освіти, розуміти проблеми сучасного дошкільного виховання, необхідність і значення використання інноваційних технологій, нетрадиційних методів та форм роботи з дітьми.

Матеріал програми дає можливість перевірити та оцінити компетентність кожного студента щодо створення педагогом сприятливих умов для повноцінного життя дошкільників (фізичного, психологічного, соціального), для прояву їх індивідуальності.

Показники і критерії оцінювання знань та вмінь вступників.

Критерії:

1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота, точність);
2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення);
3. Ступінь оволодіння педагогічними вміннями і навичками;
4. Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Показники:

1. ***Оцінкою «відмінно» (170-200 балів)*** оцінюється відповідь, у якій абітурієнт виявляє всебічні, систематичні та глибокі знання з дошкільної педагогіки та основних фахових методик дошкільного виховання. Обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Демонструє стійкий професійний інтерес до теорії дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти. Виявляє знання та розуміння суті і спрямованості основних державних нормативних документів про дошкільну освіту і заклад дошкільної освіти.

Уміє:

- працювати з навчальним матеріалом (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити власні висновки), творчо застосовуючи сучасні методи дослідження;
  - визначати мету і завдання, добирати відповідні зміст, форми, методи роботи в межах різних напрямків організації освітнього процесу в ЗДО, відповідно до діючих програм розвитку, виховання та навчання;
  - аналізувати й оцінювати наукові дослідження та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів;
  - створювати необхідні умови для повноцінного розвитку особистості дошкільника в цілому та в межах окремих напрямків (розумового, морального, естетичного, фізичного, трудового виховання);
  - аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, окреслювати та пояснювати чинники таких ситуацій; прогнозувати їх розвиток за несприятливих умов та рекомендувати науково обґрунтований психолого-педагогічний та методичний інструментарій розв'язання.
2. ***Оцінка «добре» (135-169 балів)*** виставляється абітурієнту, який володіє навчальним матеріалом з дошкільної педагогіки і фахових методик дошкільного виховання. В основному обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Ознайомлений з основними державними нормативними документами у галузі освіти. Має навички роботи з навчальним матеріалом (аналізувати, зіставляти, робити висновки). Виявляє частковий інтерес до теорії дошкільної педагогіки та основних її методик. Частково

знайомий з науковими дослідженнями та практичними розробками вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для здійснення особистісно-зорієнтованого навчання і виховання дошкільників.

Уміє:

визначати мету, завдання, зміст, форми та методи роботи в ЗДО, частково спираючись на діючі програми виховання і навчання дошкільників;

- аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, окреслюючи чинники та прогножуючи педагогічно доцільний розвиток.

3. **Оцінка «задовільно» (100-134 бали)** виставляється абітурієнту, який ознайомлений з навчальним матеріалом з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання та відтворює його на репродуктивному рівні. Ознайомлений з окремими теоретичними концепціями та підходами. Називає основні нормативні документи про дошкільну освіту, але фрагментарно демонструє знання їх суті. Має початкові уміння роботи з навчальним матеріалом (зіставлення та узагальнення), не виявляючи навичок самостійного творчого мислення. Частково ознайомлений з науковими дослідженнями та практичними розробками науковців і практиків.

Уміє :

- визначення мети, завдань, змісту і форм роботи з дошкільної педагогіки не є системними і цілісними;
- розуміє необхідність створення сприятливих умов для повноцінного всебічного розвитку особистості дошкільника, але недостатньо володіє психолого-педагогічним і методичним інструментарієм;
- аналізуючи педагогічну ситуацію з практики виховання і навчання дошкільників, називає окремі чинники таких ситуацій та здійснює часткове та поверхневе прогнозування їх розвитку.

4. **Оцінка «незадовільно» (0-99 балів)** виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів і фрагментів, що становить певну частину змісту навчальної програми з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання. Знає про існування нормативних документів в галузі дошкільної освіти, окремі називає, але не знає їх суті і спрямованості. Знання теоретичних концепцій і підходів дуже фрагментарні і поверхневі.

Уміння і навички навчання і виховання дошкільників частково сформовані на елементарному рівні.

Таким чином, запропонована програма дає можливість комплексно оцінити початковий рівень готовності вступників до засвоєння загальних та фахових компетентностей згідно державного стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня.

РОЗДІЛ І. ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

Предмет педагогіки дошкільної.

Дошкільна педагогіка – наука про виховання, навчання і розвиток дітей від народження до вступу до школи. Предмет дошкільної педагогіки. Основні поняття дошкільної педагогіки: виховання, навчання, розвиток, освіта, педагогічний процес.

Виховання у соціальному, педагогічному та історичному значеннях. Специфіка виховання, як соціального явища. Ідеальна і реальна мета виховання. Об'єктивний і суб'єктивний характер реальної мети виховання. Закономірності і принципи виховання. Завдання виховання дітей дошкільного віку.

Джерела дошкільної педагогіки як науки: народна педагогіка, ідеї видатних педагогів минулого, експериментальні дослідження проблем розвитку і виховання, передовий педагогічний досвід, дані суміжних наук.

Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.

Актуальні проблеми сучасної дошкільної педагогіки.

Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.

Значення дошкільного дитинства у розвитку особистості. Взаємодія соціальних і біологічних чинників у її формуванні. Провідна роль виховання та активності дитини у розвитку особистості. Роль діяльності у формуванні особистості.

Роль дорослого у розвитку дитини.

Вікова періодизація дитинства.

Обдарована дитина: характеристики дитини, особливості організації та проведення виховної роботи з обдарованими дітьми.

Сучасна система дошкільної освіти.

Безперервність освіти в Україні. Дошкільна освіта в системі освіти України. Основні державні документи, які регламентують функціонування дошкільної освіти в Україні: Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Конвенція ООН про права дитини та ін.

Закон України «Про дошкільну освіту»: система дошкільної освіти; повноваження ЗДО; типи ЗДО; права дитини у сфері дошкільної освіти; принципи і завдання дошкільної освіти тощо.

Основні положення Закону України «Про охорону дитинства» щодо системи заходів охорони дитинства; основних принципів охорони дитинства; прав та свобод дитини; прав, обов'язків батьків за виховання та розвиток дитини тощо.

Конвенція ООН про права дитини. Права дитини та захист її прав на державному і міжнародному рівнях.

Характеристика Базового компоненту дошкільної освіти (2021): інваріантна та варіативна складові змісту дошкільної освіти. Освітні напрями та їх структура.

Характеристика комплексних освітніх програм розвитку дітей дошкільного віку – «Я у Світі», «Дитина», «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Освіта і піклування», «Світ дитинства», «Соняшник», «Стежинки у Всесвіт».

Особливості виховання і розвитку дітей раннього віку.

Т. Поніманська, Л.Виготський, Л.Гураш, Т.Гурковська, С. Новосолова та інші про період раннього віку. Характерні особливості дітей раннього віку.

Основні аспекти виховання дітей: формування у дитини потреби в спілкуванні; адаптація дитини до ЗДО (ступені адаптації, принципи полегшення адаптації); режим дня, як основний організуючий чинник (принципи побудови режиму для дітей раннього віку, педагогічно - доцільний режим); охорона життя і зміцнення здоров'я дітей раннього віку (температурний режим; організація загартовуючих процедур; запобігання появі шкідливих звичок); раціональне харчування; перебування на свіжому повітрі; повноцінний сон.

Пізнавальний розвиток. Соціально-емоційний розвиток. Художньо-естетичне виховання дітей раннього віку.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Фізичне виховання і фізичний розвиток. Вітчизняна система фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. Народна педагогіка про фізичне виховання.

Завдання фізичного виховання: оздоровчі, виховні та навчальні. Комплексний підхід до їх реалізації. Засоби фізичного виховання: спрямовані на охорону здоров'я дітей; забезпечення активного впливу на організм дитини з метою фізичного розвитку.

Організація рухового режиму в дитячому садку. Значення режиму дня у вихованні дітей. Формування культурно-гігієнічних навичок у дітей. Загартування організму дитини. Рухливі ігри та вправи спортивного характеру.

Методи фізичного виховання. Форми організації фізичного виховання у закладах дошкільної освіти. Наукові дослідження з проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Розумове виховання та розумовий розвиток. Теорії розумового виховання дітей.

Мета розумового виховання. Розумове виховання під час систематичного навчання, в іграх, у повсякденні. Напрями розумового виховання: розвиток ерудиції, формування світогляду, оволодіння системою знань, здатність до прийняття нетрадиційних рішень, формування емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього, до себе, розвиток пізнавального інтересу, потреба у самоосвіті. Народна педагогіка про розумове виховання.

Сенсорне виховання, як одне із завдань розумового виховання дітей дошкільного віку і передумова успішного розумового розвитку. Сутність

поняття «сенсорне виховання», «сенсорний розвиток». Значення сенсорного виховання у розвитку дитини раннього і дошкільного віку: здійснюється у всіх видах діяльності і в процесі всієї життєдіяльності дитини; формує уявлення про кольори, форми, величини, час, простір, звуки, властивості предметів тощо.

Завдання сенсорного виховання дітей дошкільного віку: формування системи сенсорних еталонів; формування системи обстежувальних дій; розвиток уміння самостійно використовувати сенсорні еталони у діяльності.

Зміст сенсорного виховання дітей дошкільного віку: ознайомлення з кольором, величиною, формою, смаком, запахом, фактурою, звучанням предметів, орієнтування в просторі; ознайомлення з властивостями предметів; орієнтування в часі; розрізнення звуків по висоті, тембру, ритмічному малюнку тощо.

Завдання розумового виховання:

1-ша група завдань: набуття елементарних знань про навколишнє середовище – природу, життя і працю людей, суспільні явища тощо. Оформлення знань в певну систему, у якій відображено істотні зв'язки у тій чи іншій галузі дійсності;

2-га група – формування навичок і умінь розумової діяльності (вміння спостерігати, уважно розглядати і обстежувати предмети тощо); розвиток і вдосконалення головних розумових дій: аналізу, порівняння, узагальнення, класифікації тощо; розвиток психічних процесів: пам'яті, уваги, уяви тощо; розвиток мови;

3-я група завдань – розвиток розумових здібностей, формування пізнавальних інтересів і допитливості.

Зміст розумового виховання дітей дошкільного віку. Засоби розумового виховання, роль різних видів діяльності у розумовому вихованні. Методи розумового виховання дітей дошкільного віку. Наукові дослідження в галузі розумового виховання дітей.

Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Моральне виховання і моральний розвиток. Мета виховання. Наукові дослідження проблеми морального виховання дошкільників. Народна педагогіка про моральне виховання. Особливості морального виховання дітей дошкільного віку: цілеспрямованість, віддаленість у часі результатів роботи, неперервність, визначальна роль педагога, цілісність та ін.

Завдання морального виховання: формування механізму морального виховання: уявлень, моральних почуттів, моральних звичок та норм, практики поведінки; формування конкретних моральних рис особистості (основ патріотизму, гуманних почуттів, дружби, працелюбності тощо).

Зміст і методика морального виховання дітей раннього і дошкільного віку. Виховання гуманності, взаємодопомоги, патріотизму, вольової поведінки.

Культура поведінки дітей: культурно-гігієнічні навички; культура діяльності; культура спілкування. Виховання культури поведінки.

Виховання морально-вольових якостей особистості дитини: самостійності, організованості, наполегливості, дисциплінованості та ін. Педагогічні умови формування вольової поведінки дитини.

Виховання любові до батьків, поваги до людей. Виховання любові до Батьківщини. Народні та родинні свята в закладі дошкільної освіти.

Форми морального виховання дітей дошкільного віку: виховні заходи з родинами, зустрічі з цікавими людьми, складання родового дерева, екскурсії вулицями, до визначних місць, свята, заняття Добра і Краси тощо

Засоби морального виховання: художні засоби, природа, власна діяльність дітей, спілкування з оточуючими тощо.

Методи морального виховання. Основні підходи до класифікації методів морального виховання у дошкільній педагогіці (Б. Ліхачов, В. Нечаєва, В. Логінова та інші). Характеристика методів морального виховання (за В.Логіновою): методи формування моральної поведінки – привчання, вправлення, керівництво діяльністю. Методи формування моральної свідомості – переконання у формі роз'яснення, навіювання, етична бесіда. Методи стимулювання почуттів та відношень – приклад, заохочення, покарання.

Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Трудове виховання дітей дошкільного віку як процес формування усвідомленого відношення до праці, уявлень про процес праці, прагнення до позитивного результату, формування трудових навичок і умінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності. Українська народна педагогіка про трудове виховання.

Завдання трудового виховання дошкільників (В. Нечаєва, М. Крулехт, З. Борисова та ін.). Напрямки здійснення трудового виховання в закладі дошкільної освіти. Роль праці у формуванні особистості.

Методи трудового виховання. Форми організації праці дітей (доручення; чергування; колективна) та методика їх проведення у різних вікових групах.

Особливості і характерні риси праці дітей дошкільного віку. Виховне значення праці. Основні види і зміст дитячої праці: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна (художня) праця та їх значення у вихованні дітей.

Педагогічні умови організації трудового виховання дітей дошкільного віку.

Педагогічні умови, які впливають на формування уявлень про сучасні професії дорослих у дітей дошкільного віку.

Дослідження з питань трудового виховання дошкільників (З. Борисова, Г. Беленька, М. Машовець та ін.).

Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Естетичне виховання і естетичний розвиток. Мета естетичного виховання дітей дошкільного віку. Теоретичні основи естетичного і

художнього виховання. Наукові дослідження з проблеми естетичного виховання дітей дошкільного віку. Використання елементів народної педагогіки у естетичному вихованні дітей.

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку: формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень і суджень; освоєння дітьми естетичної діяльності; розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей.

Зміст естетичного виховання: формування знань про прекрасне в житті, природі, вчинках; розвиток естетичних умінь і навичок; формування естетичного ставлення; розвиток творчої діяльності.

Умови і засоби естетичного виховання дітей в дошкільному навчальному закладі та сім'ї: естетика побуту, природа, твори мистецтва, спеціальне навчання, самостійна художня діяльність дітей, свята.

Методи естетичного виховання дітей дошкільного віку: методи спрямовані на формування естетичної сприйнятливості навколишнього і творів мистецтва, емоційного відгуку на них, естетичних почуттів, інтересів тощо (спостереження, розгляд або прослуховування творів мистецтва); *методи* спрямовані на формування елементів естетичної свідомості дітей (бесіди, розповіді, ігри тощо); методи спрямовані на залучення дітей до естетичної і художньої діяльності (показ способу дії, зразок, вправи тощо); *методи* спрямовані на розвиток художніх здібностей (створення пошукових проблемних ситуацій, диференційований підхід).

Художня діяльність дітей як один із шляхів вирішення завдань естетичного виховання.

Гра.

Сутність понять «гра», «дитяча гра». Характеристики гри, як провідного виду діяльності у дошкільному віці: задоволення різноманітних потреб, сприяння розвитку нових видів діяльності, формуванню психічних процесів і новоутворень у психіці дитини.

Етапи розвитку гри в дитячому віці та їх характеристика: ознайомлювальний, етап відображувальної гри, рольова гра. Теорії гри. Наукові дослідження гри.

Виховне і розвивальне значення гри дошкільника: засвоєння моральних норм і правил поведінки; формування моральних якостей; створення умов для самостійного вибору; переживання почуттів тощо.

Основні підходи до класифікації ігор та їх характеристика (К. Гросу, В. Штерна, С. Новосолової, О. Леонтьєва, Д. Ельконіна). Сучасна педагогічна класифікація дитячих ігор: творчі ігри, ігри за правилами, народні ігри.

Особливості творчих ігор. Педагогічне керівництво розвитком творчих ігор і взаєминами дітей в них.

Сутність сюжетно-рольової гри. Особливості та виховне значення сюжетно-рольових ігор. Керівництво грою. Методи і прийоми керівництва розвитком сюжетно-рольових ігор і взаєминами дітей у процесі гри.

Особливості дидактичних ігор. Значення дидактичних ігор у вихованні і розвитку дітей, можливості використання їх в різних вікових групах дошкільного навчального закладу та в умовах сім'ї. Структура дидактичної гри: дидактичні та ігрові завдання, правила, ігрові дії, результат. Види дидактичних ігор: за навчальним змістом; за дидактичним матеріалом; за характером ігрових дій. Форми використання дидактичної гри в освітньо-виховному процесі ЗДО: ігровий метод навчання; форма організації навчання; форма організації самостійної дитячої діяльності.

Рухливі ігри. Види ігор. Народні рухливі ігри. Специфіка використання в умовах сучасного суспільного та сімейного виховання.

Іграшка.

Поняття про дитячу іграшку. Н. Гавриш, Л. Артемова, О. Щеглова, С. Новосьолова, Є. Зворигіна, Д. Менджерницька, Є. Фльоріна про дитячу іграшку.

Виховне, освітнє, розвивальне значення іграшки: морально-естетичний орієнтир, засіб соціалізації, задоволення допитливості, спонукання до дії, сприяння формуванню самостійності, засвоєння соціального досвіду тощо. Історія іграшки. Педагогічні вимоги до іграшок дітей раннього та дошкільного віку: педагогічно доцільна, художньо досконала, має відповідати гігієнічним вимогам, безпечна, приваблива, різноманітна тощо. Н. Гавриш, О. Щеглова про іграшки дівчачі і хлопчачі.

Класифікація дитячих іграшок Є. Фльоріної. Педагогічна класифікація іграшок: за видами ігор; за ступенем готовності; за матеріалом; за величиною; за функціональними властивостями; за художньо-образним вирішенням.

Навчання дітей дошкільного віку.

Дидактика. Дошкільна дидактика. Внесок науковців у дошкільну дидактику.

Навчання: сутність поняття; функції; компоненти навчання. Суперечливий характер процесу навчання: між вимогами навчання і можливостями дітей; між особистим життєвим досвідом і науковими знаннями; між попереднім рівнем знань і новими знаннями; між вимогами і ставленням дітей до навчання тощо. Принципи і типи навчання.

Навчальна діяльність дошкільників: сутність, особливості, структура.

Особливості процесу навчання дітей в ЗДО (О. Запорожець, Т. Поніманська та інші).

Педагогічний процес у дошкільному закладі.

Характеристика педагогічного процесу у ЗДО: сутність, структура, принципи побудови. Розвивальне середовище як складова педагогічного процесу.

Середовище: предметне, предметно-ігрове, інноваційне розвивальне предметне, предметно-розвивальне, сенсорно збагачене, розвивальне

предметне (І. Луценко, К. Крутій, О. Попович, О. Низковська, М. Басов, П. Блонський, Л. Виготський, В. Петровський та інші).

Значення розвивального середовища у вихованні, навчанні і розвитку дітей : вплив на розширення світогляду; збагачення уявлення про навколишнє; спонукання до діяльності, забезпечення спілкування з однолітками і дорослими; сприяння розвитку творчості; забезпечення можливості експериментувати тощо.

Структура предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти: навчально-методичний комплекс; комплекс забезпечення життєдіяльності; оздоровлювальний лікувально-профілактичний комплекс; міні-середовища кожної вікової групи. (К. Л. Крутій).

Колір в інтер'єрі ЗДО. Сприйняття кольору дитиною дошкільного віку. Призначення приміщень в ЗДО і їх кольорове вирішення.

Взаємодія ЗДО і сім'ї у вихованні дітей.

Заклад дошкільної освіти – обов'язкова ланка загальної системи освіти. Сім'я як найперший соціальний інститут виховання. Виховання у сім'ї як першооснова розвитку особистості. Народні традиції виховання.

Типи сімей та результати виховних впливів. Позитиви і негативи сімейного виховання дітей дошкільного віку. Робота педагогів з батьками з питань виховання та розвитку дітей. Завдання, зміст та форми організації роботи з батьками. Педагогічна освіта батьків.

Основні завдання і напрямки взаємодії в діяльності ЗДО по відношенню до сім'ї.

Підготовка дитини до навчання в школі.

Готовність дитини до шкільного навчання як психолого-педагогічна проблема. Загальна (психологічна (мотиваційна, емоційно-вольова, інтелектуальна), фізична) та спеціальна готовність дитини до школи.

Головні аспекти підготовки дітей до школи (А. Богуш). Умови і шляхи підготовки дітей до навчання в школі в сім'ї та в закладі дошкільної освіти. Діагностування готовності дитини до школи.

Форми взаємодії ЗДО та школи у контексті формування у дошкільників готовності до шкільного навчання.

Л. Божович та О. Запорожець, Г. Люблінська про інтелектуальну готовність дитини (високий рівень розвитку мовленнєвих операцій, здатність до узагальнень і систематизації; розвинені пізнавальні інтереси; достатній рівень розвитку розумових операцій; розвинений інтерес до пізнавальної активності; розвинена довільність усіх психічних процесів; вміння здійснювати самооцінювання і самоконтроль; уміння вчитися).

РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дітей. Особливості підготовки і методики проведення бесіди з дітьми старшого дошкільного віку.

Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення у дітей.

Види бесід залежно від мети і методу: вступна, супроводжуюча, заключна, узагальнююча бесіди; відповідно до змісту: пізнавальна, етична.

Структура бесіди. Активізація уваги дітей на початку бесіди. Логічно завершені етапи основної частини бесіди: розглядання картини, художнє читання тексту, обговорення елементів продуктивної діяльності дітей тощо. Прийоми, націлені на постійну мобілізацію уваги, пам'яті, активізацію мислення та мовлення дітей. Заключна частина бесіди.

Вимоги до запитань і відповідей. Види запитань. Запитання залежно від характеру розумових завдань: репродуктивні, евристичні. Запитання залежно від ролі й місця в бесіді: основні, допоміжні (навідні, підказуючі).

Педагогічні погляди Є.Тихєєвої, А. Богуш, Н. Гавриш, Є. Короткової, А. Радіної, Є. Фльоріної щодо методики проведення бесід з дітьми старшого дошкільного віку.

Методи словникової роботи. Спрямованість педагогічної роботи на збагачення словникового запасу дітей різних вікових груп.

Групи методів словникової роботи: методи безпосереднього ознайомлення дітей з навколишнім та опосередковані методи.

Методи безпосереднього ознайомлення дітей з навколишнім: спостереження, екскурсії-огляди, розглядання предметів та бесіди про них, екскурсії за межі садка, розглядання та бесіда за репродукціями картин, дидактичні ігри з предметами, іграшками, картинками, показ діафільмів, кінофільмів, різного виду театрів.

Опосередковані методи: читання оповідань та віршів пізнавального змісту, бесіди, усна народна творчість, словесні дидактичні ігри.

Є.Тихєєва - автор екскурсій-оглядів. Їх значення в збагаченні словника дітей. Використання предметних картинок і сюжетних дидактичних картин.

К.Ушинський про значення предметної картинки для словникової роботи з дітьми.

Дидактичні ігри та вправи, їх види.

Зміст та напрямки словникової роботи в кожній віковій групі за чинними програмами розвитку та виховання дітей дошкільного віку. Ускладнення змісту словникової роботи з урахуванням вікових особливостей дітей.

Зміст та методика навчання дітей звуковому аналізу слів.

Навчання дітей звукового аналізу слів - головне завдання занять з грамоти в старших групах дитячого садка. Дослідження Д. Ельконіна й Л. Журової щодо навчання дітей звуковому аналізу слів.

Зміст навчання дітей звуковому аналізу слів в кожній віковій групі.

Ознайомлення дітей з термінами «слово», «звук», кількістю звуків у словах, формування умінь інтонаційно виділяти звуки в ігрових вправах і ситуаціях; визначати перший і останній звуки у слові, придумувати слова з відповідним звуком.

Ознайомлення з реченням, кількістю слів у ньому, з голосними й приголосними звуками, формування умінь визначати місце звуків у слові за допомогою схем і фішок.

Етапи навчання дітей звуковому аналізу слів за допомогою фішок і схем.

Використання ігрових прийомів під час звукового аналізу слів. Врахування індивідуальних особливостей дітей. Методика навчання розрізнення голосних і приголосних, твердих і м'яких звуків. Ознайомлення з голосними буквами. Закріплення словорозрізнявальної функції звуків.

Характеристика звуків за істотними ознаками.

Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Їх характеристика.

Врахування триєдиної мети мовленнєвого розвитку і навчання мови на етапі дошкільного дитинства.

Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку: виховання звукової культури мовлення, розвиток словника, формування граматичної правильності мовлення, розвиток зв'язного мовлення, формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

Значення виховання звукової культури мовлення для дітей дошкільного віку. Підгрупи мікрозавдань виховання звукової культури мовлення у дітей.

Розвиток словника- центральне завдання лексичного розвитку в дошкільному віці. Оволодіння дитиною структурно-системними зв'язками - семантичними полями. Їх роль в процесі говоріння. Завдання змісту лексичної роботи .

Формування граматичної правильності мовлення. Засвоєння морфології, словотвору, синтаксису. Навчання дитини правильно будувати речення, узгоджувати слова у ньому.

Формування діалогічного і монологічного мовлення у дітей. Завдання формування діалогічного мовлення. Завдання розвитку зв'язного монологічного мовлення.

Формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

Ф. Сохін про процес оволодіння мовою. Методи та прийоми, спрямовані на розвиток мовного чуття, мовної здібності дошкільника.

Організація мовленнєвої діяльності.

Формування мовленнєвої особистості - мета сучасної лінгводидактики на етапі дошкільного дитинства. Основний життєвий контекст, в якому відбувається становлення мовленнєвої особистості – життєдіяльність дитини. Мовлення – засіб і спосіб реалізації життєдіяльності у різних її формах і проявах. Особистісно орієнтований підхід до мовленнєвого розвитку дитини.

Організація і проведення традиційних занять. Роль традиційного заняття на сучасному етапі. Фронтально-організовані, групові та індивідуальні заняття. Особистісно-орієнтована модель організації мовленнєвої діяльності дошкільників. Роль інтегрованого заняття у формуванні в дошкільників системного знання, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання. Умови, необхідні для ефективного проведення інтегрованих занять.

Використання загальногрупових способів організації з метою активізації мовленнєвої діяльності дошкільників. Надання дитині можливості самостійно визначати час для виконання завдання та обговорення його з вихователем чи однолітками.

РОЗДІЛ III. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Методика ознайомлення молодших дошкільників з множинами. Роль різних аналізаторів у формуванні уявлень дошкільників про множину предметів.

Поняття «множина». Множина як сукупність об'єктів навколишнього світу, що пізнаються людиною. Фундаментальність поняття множини щодо інших понять як-от: число, величина, форма тощо. Структурні одиниці множини – елементи, що її складають: реальні предмети, звуки, рухи, числа тощо.

Завдання роботи з ознайомлення дошкільників з множинами. Основні методи та прийоми ознайомлення дошкільників з множиною – дидактичні ігри та вправи з конкретними множинами. Типи завдань, що використовуються в роботі з дітьми 3-4-х років: виокремлення одного елемента з однорідної сукупності, знаходження кількості елементів – *один* та *багато*. Основні прийоми роботи з картками в ознайомленні дітей з кількістю елементів множини *один* та *багато*. Прийоми поелементного порівняння контрастних і суміжних величин.

Аналізатори, які беруть участь у формуванні у дітей уявлень множини – зоровий, слуховий, руховий, дотиковий. Зоровий аналізатор, його контролююча функція щодо сприймання дітьми множини. Збільшення дії даного аналізатора з віком дитини. Роль слухового аналізатора у створенні уявлень множини «на слух». Методичні прийоми щодо ознайомлення дітей з множиною за допомогою слухового аналізатора. Обов'язковість поєднання слухового та зорового аналізаторів для дітей 4-5 років. Дотиковий аналізатор, особливості проведення роботи з ознайомлення дітей 5-6 років із множиною за допомогою дотику (основний засіб проведення роботи – картки з

нашитими гудзиками, отворами тощо). Кинестетичний аналізатор та його використання в відтворенні дітьми елементів множини на основі рухів.

Особливості ознайомлення дошкільників з числами у межах 10 та методика навчання їх лічильній діяльності в контексті розвивального навчання.

Поняття натурального числа як такого, що визначила людська практика задля перерахунку елементів реальних множин і фіксування результатів вимірювання величин.

Поняття «кількісне натуральне число» та порядкове число. Принцип побудови множинності натуральних чисел – кожне число, починаючи з другого, на одиницю більше попереднього.

Шість етапів розвитку лічильної діяльності дошкільників, характеристика кожного із етапів. Результат, який повинен визначитися по проведенню кожного з етапів.

Завдання, що реалізуються у процесі оволодіння дітьми лічбою за допомогою чисел. Особливості словникової роботи у процесі формування в дітей числових уявлень. Правила, яких слід дотримуватися дитині при проведенні лічби.

Методичні прийоми, які використовуються педагогом в ознайомленні дошкільників із числами в межах 10.

Навчання дошкільників лічбі в контексті розвивального навчання, метою якого є розвиток вищих психічних функцій дитини, її здібностей, розкриття внутрішнього потенціалу.

Методи і прийоми навчання математики дітей дошкільного віку. Роль методу моделювання в математичному розвитку дошкільників.

Поняття «метод». Педагогічна характеристика поняття «метод». Існуючі класифікації методів навчання. Умови, які мають ураховуватися педагогом при виборі методів роботи з дітьми. Внесок видатних педагогів у теорію навчання дошкільників початків математики.

Сутнісна характеристика *практичних* методів (вправи, досліди, продуктивна діяльність), які найбільше відповідають віковим особливостям та рівню розвитку мислення дітей. Роль методів практичної групи у формуванні в дітей самостійних дій та використанні дидактичного матеріалу. Недоліки, що можуть виникати у роботі вихователя з формування в дошкільників уявлень математики при надмірному використанні практичних методів.

Характеристика наочних та словесних методів навчання дошкільників математики. Специфіка поєднання методів наочної та словесної груп з ігровими методами у процесі проведення роботи з формування у дошкільників елементарних математичних уявлень. Особливості використання

Методичний прийом як складова частина методу. Прийоми, які є основними щодо навчання дітей початків математики – накладання,

прикладання, дидактичні ігри, порівняння, вказівки, запитання до дітей, обстеження тощо.

Метод моделювання як специфічний елемент роботи з формування елементарних уявлень математики в дітей. Поняття «модель». Види моделей, які використовуються у роботі з дітьми.

Методика ознайомлення дошкільників з цифрами.

Цифра як символічне зображення, знак числа. Роль цифрового позначення навколишнього в житті людини (надання номера житлу, телефону, каналу телебачення тощо). Вторинність поняття «цифри» для процесу лічби стосовно лічби дитиною предметів, а не цифр. Ознайомлення з цифрами як важливий і необхідний етап підготовки дитини до обчислювальної діяльності. Показники готовності дитини до знайомства з цифрами – сформованість знань про перші числа, уміння рахувати в межах «трех». Основні завдання роботи педагога з ознайомлення дітей із цифрами: навчити дошкільників впізнавати образ цифри в різних зображеннях; навчити їх співвідносити слово-числівник та цифру.

Визначення завдань щодо ознайомлення дошкільників із цифрами у змісті програм дошкільної освіти в контексті підготовки дитини до школи. Особливості проведення роботи щодо запам'ятовування дітьми контурів цифр. Елементи роботи, які сприяють засвоєнню дітьми напряму руху при написанні цифр. Типові помилки, яких припускаються діти у розрізненні цифр.

Випереджальний характер роботи з навчання дітей 5-го року життя лічбі щодо ознайомлення їх із цифрами. Методичні основи роботи з ознайомлення дошкільників із цифрами у середній групі: демонстрація цифри та аналіз її накреслення; наступний її розгляд тощо.

Методичні основи роботи з ознайомлення дошкільників із цифрами у старшій групі. Категорія цифр, з якими ознайомлюють дітей у цій групі. Одночасність роботи щодо ознайомлення дошкільників із цифрами та формування у них знань про утворення числі та лічбою в межах заданого числа.

Особливості навчання дітей дошкільного віку вимірюванню.

Поняття «вимірювання». Взаємозв'язок понять «величина» та «вимірювання» що проведення кількісної оцінки властивостей предметів. Характеристика поняття «міра» як одиниці, за допомогою якої проводиться вимірювання. Види величин, які уможливають вимірювання – довжина, маса, час, об'єм (ємність), площа.

Чинники, що зумовлюють необхідність формування в дітей знань та умінь вимірювання. Результат процесу вимірювання величини – певне числове визначення, яке показує, скільки разів обрана міра «вклалася» у величину, що вимірюється.

Величини, з якими ознайомлюють дошкільників при навчанні вимірювання – довжина, маса (вага предмета), площа, час, ємність (об'єм).

Особливості ознайомлення дошкільників з поняттям «товщина» предмета.

Значення та завдання навчання дітей елементам вимірювальної діяльності. Умови проведення роботи з навчання дітей різних вікових груп вимірюванню. Поняття «умовна міра». Види мір, які використовуються у роботі з дошкільниками різного віку. Основні операційні дії опанування умінь вимірювання.

Чотири етапи навчання дітей вимірюванню, їхня характеристика. Ознайомлення дітей із народними мірами вимірювання.

Методика формування уявлень у дітей різних вікових груп про форму предметів та геометричні фігури.

Форма як основна властивість предмета, яка сприймається зорово та допомагає відрізнити один предмет від іншого. Система геометричних фігур як створена людством своєрідний набір еталонів для позначення форми конкретних предметів та забезпечення практичної діяльності.

Основні геометричні поняття, з якими ознайомлюють дошкільників – точка, лінія, кут, геометрична фігура тощо. Моделювання як основа навчання дошкільників геометричних понять. Види моделювання, які використовуються у роботі з дітьми – речове моделювання (конструювання), графічне моделювання (схеми, малюнки).

Види геометричних фігур, якими ознайомлюють дошкільників (за віковими групами).

Задачі та зміст ознайомлення дітей із формою предметів та геометричними фігурами. Характеристика методичної моделі та методики обстеження предмету на визначення форми як його основної ознаки. Прийоми, яким навчають дітей щодо визначення елементів геометричних фігур (вершини, сторони, основи, кута).

Методика ознайомлення дітей з геометричними фігурами у різних вікових групах. Значення роботи з вимірювання умовною міркою щодо навчання дітей обстеженню геометричних фігур.

Види діяльності, які сприяють закріпленню знань дітей про форму предмета та геометричні фігури.

РОЗДІЛ IV. ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Форми організації праці дітей у природі.

Праця в природі – один з основних методів ознайомлення дошкільників з природою. Значення праці в природі.

Форми організації праці дітей у природі у дошкільному закладі: доручення, чергування, колективна праця.

Доручення, види доручень: прості і складні, короткочасні і тривалі, індивідуальні і групові. Особливості використання трудових доручень в усіх вікових групах. Керівництво дорученнями вихователем. Основні прийоми: показ, нагадування, заохочування.

Чергування в кутку природи. Попередня робота вихователя перед чергуванням. Керівництво вихователем роботою чергових. Роль оцінки

роботи дошкільників під час чергування.

Колективна праця дітей у дошкільному закладі. За способом організації дітей колективна праця дітей може бути: а) спільно-індивідуальна; б) спільно-послідовна; в) спільно-взаємодіюча. Важливість дотримання під час колективної праці такої структури її побудови, яка обумовлена педагогічними вимогами до організації праці.

Своєрідність праці в природі полягає в тому, що це єдиний вид продуктивної праці, доступний дітям дошкільного віку.

Словесні методи ознайомлення дітей з природою.

Види бесід, правила їх проведення.

До словесних методів відносяться розповідь вихователя, читання дитячої природознавчої літератури, бесіди про природу.

Розповідь вихователя цінна: по-перше, оперативністю; по-друге – вихователь може використовувати її у найбільш оптимальних педагогічних ситуаціях, коли у самих дітей виникає інтерес до будь-якого об'єкта природи; по-третє – потреба у її використанні виникає найчастіше при наочному сприйманні об'єктів природи або його зображенні на картинці, що забезпечує тісний взаємозв'язок між наочністю і словом; по-четверте, вихователь завжди може побудувати розповідь з урахуванням віку дітей і їх підготовленості до сприймання тих чи інших явищ у природі. Вимоги до розповіді вихователя про природу. Сюжетні й описові розповіді. Практичне використання розповіді. Твори дитячої природознавчої літератури, їх значення.

Бесіда – цілеспрямована, організована розмова з дітьми. Значення бесіди у процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Вступні, супровідні і заключні бесіди в процесі ознайомлення дошкільників з природою, специфіка їх проведення.

Характеристика спостереження як основного методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень у природі. Методика керівництва спостереженнями.

Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою, його навчально-виховне значення. Особливості спостережень природи як складної пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Зв'язок спостережень з різними видами діяльності дітей. Взаємозв'язок безпосереднього сприймання, слова та дії у ході спостережень. Необхідність навчання спостереженню як пізнавальної діяльності. Керівництво спостереженням з боку вихователя.

Види спостережень за характером пізнавальних завдань (первинні, повторні, порівняльні та заключні); за тривалістю (короткотривалі і довготривалі, систематичні спостереження за змінами і розвитком природи); за способом організації (планові, за ініціативою дітей, колективні, індивідуальні). Зміст, місце і значення різного виду спостережень у кожній віковій групі.

Особливості організації і методики керівництва спостереженнями різного виду. Етапи процесу спостереження: підготовчий; початок

спостереження; основний; заключний. Створення умов для проведення спостережень. Відбір матеріалу. Прийоми керівництва спостереженнями в різних вікових групах.

Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей у природі.

Види праці в природі, їх зміст у різних вікових групах.

Педагогічні вимоги до організація праці дітей у природі: виконання будь-якого виду праці має бути спрямоване на вирішення завдань всебічного розвитку дітей; праця дітей має бути мотивованою; праця в природі має бути посиленою для дітей різних вікових груп; праця в природі має бути не випадковою, а систематичною, повинна проводитися як на заняттях, так і в повсякденному житті; праця в природі має бути добре організованою.

Гігієнічні вимоги до організації праці дітей у природі такі: працю в природі слід організовувати у нежаркі години (вранці або ввечері); інвентар повинен відповідати зростові дітей; діти повинні працювати у спеціальному одязі; слід змінювати види праці, стежити за позою дітей; після закінчення роботи слід добре вимити руки. Необхідність у додержанні техніки безпеки.

Види праці в природі у дошкільному закладі: 1) праця, що зв'язана з доглядом за рослинами; 2) з доглядом за тваринами; 3) з охороною природи.

Зміст праці визначається для кожної вікової групи програмою.

Характеристика заняття як однієї з форм роботи по ознайомленню дошкільників з природою.

Заняття – важлива форма роботи по ознайомленню дошкільників з природою. Типи занять залежно від дидактичної мети: перший тип занять – первинно-ознайомлювальні заняття (діти вперше знайомляться з певними об'єктами або явищами природи; основні методи: спостереження, досліди, розглядання картин, показ діапозитивів, кінофільмів у поєднанні із словесними методами).

Другий тип занять – уточнення, розширення, поглиблення знань, формування практичних навичок догляду за живими об'єктами у ході вирощування їх (важливе значення на таких заняттях має використання, поряд із зазначеними вище методами праці в природі, ігор, читання творів дитячої природознавчої літератури тощо).

Третій тип занять – поглиблено-пізнавальні заняття (спрямовані на узагальнення і систематизацію знань дітей про природу). Основні методи: бесіди, дидактичні ігри, узагальнюючі спостереження, демонстрація моделей.

Четвертий тип занять – комбіновані, на яких розв'язуються два дидактичних завдання – засвоєння нових знань і уточнення раніше засвоєних.

Ефективність занять залежить від їх підготовки і проведення. Важливий етап підготовки до заняття – вибір методу. В ознайомленні дітей з природою необхідно забезпечити пріоритет методам, що забезпечують безпосередній контакт з природою. У ході заняття важливо залучати до виконання завдань усіх дітей. Наприкінці заняття – педагогічна оцінка навичок і умінь,

ставлення дітей до заняття, їхньою пізнавальною активністю. Диференціація оцінки залежить від віку дітей.

Значення, зміст та методика проведення цільових прогулянок у природу з дітьми різних вікових груп.

Цільова прогулянка як форма роботи. Відмінність цільової прогулянки від екскурсії (екскурсія – це заняття, яке проводиться за межами дитячого садка. На екскурсії планується значно ширший за обсягом програмний матеріал. На екскурсії діти одержують більш закінчені, систематизовані уявлення про явища природи. Вони проводяться в той час, коли в природі відбуваються помітні зміни. Екскурсія вимагає більш чіткої організації. Проводяться колективні спостереження, заохочуються лише ті спостереження за ініціативою, які відповідають меті екскурсії. Прогулянка – повсякденна форма роботи, вона проводиться найчастіше на ділянці. Обсяг програмного матеріалу, значно менший. На прогулянці діти знайомляться з тими ознаками об'єктів природи, уявлення про які складаються протягом тривалого часу. На прогулянках мають місце колективні спостереження і заохочуються різноманітні індивідуальні спостереження за ініціативою дітей).

Методика проведення цільової прогулянки. Зміст спостережень на цільових прогулянках. Залучення дітей до збору природного матеріалу (збір ягід, грибів, лікарських рослин, насіння дикорослих трав для підгодовування пташок тощо). Інтегрування цільових прогулянок з пішохідними переходами. Формування екологічного мислення дошкільників.

Методика проведення екскурсій у природу з дітьми дошкільного віку.

Екскурсії як вид занять при ознайомленні дошкільників з природою. Місце екскурсій в системі роботи щодо ознайомлення з природою в дитячому садку. Зміст екскурсій, їх тематика. Структура екскурсій. Методика проведення екскурсій. Підготовка вихователя до екскурсії. Розробка програмних завдань виходячи з системи роботи, визначення місця та маршруту. Підготовка дітей, підбір обладнання для збору й розміщення матеріалу. Використання методів і прийомів на екскурсії, організація діяльності дітей.

Використання різноманітних прийомів активізації пізнавальної діяльності дітей в процесі спостереження. Сполучення різних прийомів щодо видозміни залежно від мети і змісту екскурсії.

Закріплення знань, отриманих під час екскурсії. Система і послідовність екскурсій у різні сезони в різних вікових групах. Обізнаність вихователів із законодавством про охорону природи, Червоною книгою України.

РОЗДІЛ V. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

Методи і прийоми навчання дошкільників образотворчій діяльності.

Сучасні підходи до мистецької освіти дошкільнят: педагогічний супровід, обмежене керівництво, цілеспрямоване навчання. Традиційний

підхід, нетрадиційний, вільне образотворення (О. Половіна, І. Бех, В. Захарова, Є. Фльоріна, Н. Ветлугіна, В. Котляр, Н. Сакуліна та інші).

Поняття про методи і прийоми навчання. Класифікація методів навчання С. Перовського і Є. Голанта в основі якої лежать джерела передавання і характер сприймання інформації. Характеристика словесних, наочних, практичних методів і прийомів навчання дошкільників образотворчій діяльності.

Практичні методи і прийоми навчання: вправлення в мистецьких техніках (малювання, ліплення, аплікація), складання розповідей, описів за репродукціями картин, моделювання композицій візерунка, експериментування з матеріалами, формами, створення образу в різних видах мистецької діяльності, ігрові методи і прийоми.

Наочні методи і прийоми навчання: спостереження, обстеження, показ способів зображення, використання природи, зразка та інші.

Словесні методи і прийоми роботи: пояснення, бесіда, запитання, художнє слово, вказівка, нагадування, мистецтвознавча розповідь за картиною, обговорення, діалог, полілог, заохочення, порада.

Поєднання різних методів і прийомів навчання, вибір їх в залежності від мети, конкретних завдань заняття, віку та досвіду дітей.

Недопустимість формалізму в навчанні дітей образотворчої діяльності.

Форми організації образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Форми організації роботи з образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя: спілкування з природою у формі живого «споглядання», активна взаємодія дитини з об'єктами та явищами природи («перетворення природних матеріалів», ігри-експериментування з піском, снігом тощо), організація виставок, експозицій творів мистецтва, екскурсії, відвідування картинних галерей, музеїв, художньо-дидактична та сюжетно-рольова гра («Художній салон», «Екскурсоводи на виставці картин», «У майстерні художника-скульптора», «Подорож у картину») тощо.

Сутність заняття, як форми організації навчання дітей. Типи і види занять: в залежності від мети заняття; за характером діяльності та за змістом; за провідним методом; за видами художньої практики; за формою організації (О. Дронова). Заняття за спрямованістю вирішення навчально-виховних завдань (В. Котляр).

Структура заняття з образотворчої діяльності для дітей раннього віку (попередня робота, підготовча робота, мотивація, процес образотворчості, результат роботи) і дошкільного віку. Гігієнічні та естетичні вимоги до проведення занять. Підготовка до занять вихователя, дітей, обладнання. Структура і тривалість занять з образотворчої діяльності. Особливості організації занять з образотворчої діяльності в групах дітей із змішаним віковим складом.

Самостійна художня діяльність (СХД) як засіб самовираження і самореалізації дітей в різних видах образотворчої діяльності, як результат

навчання, показник ефективності педагогічної технології. Непряме керівництво СХД.

Методика навчання предметного малювання в закладі дошкільної освіти.

Види предметного зображення. Різноманітність предметних малюнків за змістом.

Програмні завдання, зміст і методи навчання дітей дошкільного віку предметного малювання. Збагачення сенсорного досвіду дітей – основа навчання предметного малювання. Використання традиційних і нетрадиційних технік виконання предметного малюнка.

Навчання сюжетно-тематичного малювання дітей дошкільного віку.

Особливості сюжетно-тематичного малюнка. Види сюжетно-тематичного малювання. Завдання, зміст і методи навчання сюжетно-тематичного малювання в різних вікових групах. Використання традиційних і нетрадиційних технік виконання сюжетного малюнка.

Навчання декоративного малювання дітей дошкільного віку.

Ознайомлення з декоративно-прикладним мистецтвом – основа навчання прийомів побудови візерунків, засіб художнього і національного виховання. Мистецькі засади побудови орнаментів: мотиви, композиція, колір.

Завдання, зміст і методи навчання декоративного малювання в різних вікових групах дошкільного навчального закладу.

Навчання ліплення дітей дошкільного віку.

Ознайомлення з мистецтвом скульптури – основа для навчання ліплення в дитячому садку. Значення ліплення для всебічного розвитку дошкільників: сенсорного, розумового, фізичного і естетичного.

Предметне ліплення, як вид образотворчої діяльності. Значення предметного ліплення у вихованні і розвитку дитини. Завдання навчання дітей предметного ліплення в кожній віковій групі ЗДО згідно чинних програм виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку.

Зміст навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення: ознайомлення з прийомами і способами ліплення (конкретні для кожного віку), ознайомлення з властивостями пластичного матеріалу (стискається, змінює форму тощо), ліплення з уяви, з натури тощо. Особливості пластичних форм, створюваних дітьми різних вікових груп.

Методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення: показ способів і прийомів ліплення з опорою на досвід дитини, створення ігрових ситуацій, обстеження предмету, іграшки, скульптури малих форм тощо, пояснення вихователем виконання завдання, запитання, бесіди, художнє слово та інші. Особливості організації перегляду. Аналізу та оцінювання дитячих робіт з ліплення в різних вікових групах.

Завдання, зміст і методи навчання дітей сюжетно-тематичного ліплення. Зв'язок занять з уміннями і навичками, отриманими в предметному ліпленні. Використання різноманітного наочного матеріалу: композицій, з іграшок, скульптурні групки, сюжетні картки. Можливості колективного ліплення в старших групах дитячого садка.

Навчання декоративного ліплення в дошкільних навчальних закладах. Види рельєфних зображень та техніки їх виконання. Особливості сприймання і розуміння ліпного декору дітьми дошкільного віку. Види декоративного ліплення в дошкільному навчальному закладі. Завдання, зміст і методи навчання декоративного ліплення дітей дошкільного віку.

Методика навчання аплікації дітей дошкільного віку.

Аплікація як вид декоративно-прикладного мистецтва і образотворчої діяльності дітей, її своєрідність, естетичні якості. Українські витинанки – самобутній вид аплікації, їх види і практичне застосування.

Завдання, зміст і методи навчання аплікації в різних вікових групах. Різноманітність технік виконання аплікації. Своєрідність предметних, сюжетних і декоративних композицій, створюваних дітьми в аплікації.

Методика навчання конструювання.

Своєрідність конструювання. Значення конструювання для всебічного розвитку. Види конструювання в дитячому садку. Види занять за способом створення будівель. Завдання і зміст навчання конструювання з будівельного матеріалу. Завдання і зміст навчання конструювання з паперу і напівкартону. Завдання і зміст навчання конструювання з природного, викидного та інших матеріалів. Використання різноманітних методів та прийомів навчання на заняттях: спостереження оточуючих об'єктів, розглядання малюнків, фото, зразків, різні види показу з поясненням способу дії, організація ігор із спорудами.

РОЗДІЛ VI. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Типи занять з фізичної культури у ЗДО. Їх структура та зміст.

Заняття з фізичної культури – основна форма організації роботи щодо систематичного навчання дітей фізичних вправ. Завдання заняття: оздоровчі, освітні та виховні.

Типи занять з фізичної культури у ЗДО: з ознайомлення з новим матеріалом, з вивчення нового матеріалу (формування рухових умінь), із закріплення та удосконалення техніки виконання фізичних вправ, контрольні. Структура та зміст занять з фізичної культури. Взаємозв'язок частин заняття (підготовчої, основної та заключної). Орієнтовна тривалість кожної частини заняття в різних вікових групах. Обумовленість структури заняття щодо педагогічних завдань.

Створення відповідних гігієнічних умов. Одяг і взуття дітей для

фізкультурних занять у залі та на майданчику (в різні періоди року).

Шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень на заняттях. Загальна та моторна щільність заняття. Способи організації дітей при виконанні фізичних вправ: індивідуальний, фронтальний, поточний, груповий, змінний, колове тренування. Зміст і організація занять з фізичної культури на свіжому повітрі в різні пори року.

Оздоровче та виховне значення рухливих ігор. Методика проведення рухливих ігор.

Характеристика рухливої гри як засобу та методу фізичного виховання дітей. Значення рухливих ігор для всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Поняття про рухливу гру, її структура (ігровий задум, сюжет гри, розподіл ролей, ігрові дії, правила гри). Класифікація рухливих ігор. Роль українських народних рухливих ігор у формуванні національної свідомості дошкільників – вихованні любові до рідного краю, до землі своїх предків, почуття гордості за свій народ, поваги до національної культури, національних традицій та звичаїв.

Оздоровче значення рухливих ігор – зміцнення здоров'я дитини; удосконалення її фізичного розвитку, покращення функціонування основних систем та функцій організму; прищеплення звичок здорового способу життя.

Виховне значення рухливих ігор – прищеплення дітям інтересу до занять фізичною культурою, рухом; різнобічний, гармонійний розвиток дитини. Соціально-виховний аспект рухливих ігор.

Методика проведення рухливих ігор. Підготовка вихователя та дітей до рухливої гри. Організація та керівництво рухливою грою: пояснення змісту та правил гри. Прийоми розподілу ролей та обрання ведучого у грі, регулювання фізичного навантаження, підведення підсумків та оцінка діяльності дітей. Підведення підсумків та оцінка дій окремих дітей та всієї групи під час гри.

Використання малих фольклорних жанрів при проведенні народних рухливих ігор. Особливості підбору та керівництва рухливими іграми з дітьми молодших груп. Роль вихователя та проведенні рухливих ігор з дітьми першої та другої молодших груп. Особливості підбору та керівництво рухливими іграми з дітьми середньої і старшої груп.

Особливості використання оздоровчих технологій у роботі з дошкільниками в ЗДО.

Поняття технологія як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхньої послідовності, як своєрідна майстерність людини. Ключовий напрям організації валеологічної роботи в ЗДО – використання здоров'язберезувальних технологій, які об'єднують у собі всі аспекти діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей та є сприятливими умовами перебування дитини в ньому. Поняття оздоровчі технології як ті, що спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я дітей.

Класифікація оздоровчих технологій, що використовуються у роботі з

дітьми дошкільного віку:

- 1) оздоровчі гімнастики;
- 2) оздоровчі технології, що використовуються з профілактично-лікувальною метою;
- 3) оздоровчі технології терапевтичного спрямування.

Сучасні програми дошкільної освіти про необхідність використання сучасних оздоровчих технологій (дихальної гімнастики, масажу рук, точкового масажу, психогімнастики, пальчикової гімнастики тощо) в структурі основних форм роботи з дошкільниками у галузі фізичної культури з метою посилення оздоровчого впливу на організм дитини та формування навичок здорового способу життя.

Мета, завдання та зміст фізичного виховання дітей дошкільного віку у світлі сучасних підходів до його організації.

Мета фізичного виховання – формування основ здорового способу життя, його спрямованості на зміцнення здоров'я, фізичного та психічного розвитку, емоційного благополуччя кожної дитини. Реалізація завдань Базового компоненту дошкільної освіти щодо формування у дошкільників здоров'язбережувальної компетентності.

Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку:

- 1) оздоровчі – охорона та зміцнення здоров'я дитини; удосконалення її фізичного розвитку, покращення функціонування основних систем та функцій організму; прищеплення звичок здорового способу життя,.
- 2) виховні – формування інтересу до фізичної культури, спорту та здорового способу життя; різнобічний, гармонійний розвиток дитини (розумовий, естетичний, трудовий, соціально-моральний).
- 3) освітні – формування рухових умінь та навичок; розвиток фізичних якостей; оволодіння елементарними знаннями про власний організм, про роль фізичних вправ у житті дитини, про способи зміцнення власного здоров'я.

Визначення змісту роботи з дошкільниками різного віку у змісті чинних програм дошкільної освіти: збереження та зміцнення здоров'я дітей, розвиток їхньої рухової активності, організація здоров'язбережувальної діяльності.

Сучасні підходи до організації фізичного виховання дошкільників:

- 1) валеологічна спрямованість даного процесу,
- 2) оновлення напрямів і форм роботи з дітьми у галузі фізичного виховання:
  - профілактичний напрям (профілактика та корекція постави тощо);
  - гартувальний напрям (різні види масажу, ігри з водою та снігом, купання повітрям, оздоровчі гімнастики тощо)
  - реабілітаційний напрям (сеанси у сольовій кімнаті, фіто напої, інгаляції, сон з аромаподушечками тощо);
  - фізкультурний напрям з елементами гри (аеробіка, ритмопластика, танцювальні вправи тощо).
- 3) робота з батьками у галузі фізичного виховання дітей.

Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, їх види. Методика проведення фізкультурно-оздоровчих заходів.

Поняття «фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня». Класифікація фізкультурно-оздоровчих заходів, що проводяться з дошкільниками у процесі їхньої життєдіяльності. Сучасні програми дошкільної освіти про необхідність посилення оздоровчого потенціалу означених заходів елементами сучасних оздоровчих технологій (дихальної гімнастики, масажу рук, точкового масажу, психогімнастики, пальчикової гімнастики тощо).

Ранкова гімнастика. Значення ранкової та гігієнічної гімнастики після денного сну для всебічного розвитку дітей та зміцнення їх здоров'я. Зв'язок гімнастики з загартуванням (повітря, обтирання, обливання). Вимоги до добору вправ для ранкової гімнастики дітям різних вікових груп. Тривалість проведення комплексів та їх змінність. Методика проведення ранкової гімнастики в різних вікових, а також різновікових групах. Вимоги до одягу дітей при проведенні гімнастики у приміщенні та на фізкультурному майданчику. Роль музичного супроводу під час проведення ранкової гімнастики.

Гігієнічна гімнастика після денного сну – «гімнастика пробудження». Особливості методики її проведення. Характеристика засобів, що використовуються при проведенні роботи. Фізкультурні хвилинки. Обґрунтування необхідності та часу проведення. Підбір фізичних вправ, методика їх проведення з урахуванням характеру занять, їх змісту, умовами проведення та підготовленістю дітей. Озування фізичного навантаження, темп виконання, тривалість фізкультурхвилинок. Прокоментувати орієнтовні комплекси фізкультурних хвилинок для дітей різних вікових груп. Фізкультурні паузи (динамічні перерви). Значення фізкультурних пауз для підвищення функціонального стану та працездатності організму дітей. Зміст фізкультурних пауз у залежності від місця їх проведення та віку дітей. Дозування фізичного навантаження та тривалість фізкультурних пауз.

Методика проведення занять з фізичної культури у різних вікових групах.

Незмінність структури занять з фізичної культури для усіх вікових груп. Залежність змісту та методики проведення заняття даного виду в залежності від анатомо-фізіологічних та психологічних особливостей дітей кожної групи.

Специфіка занять у *I-й молодшій групі* – проведення за підгрупами дітей у I-й половині року. Фронтальний спосіб як основний у проведенні роботи з дітьми. Специфіка засвоєння дітьми умінь ходьби на бігу у процесі занять. Імітаційний характер роботи щодо навчання дітей основних рухів. Характер практичної допомоги, яку надає вихователь. Роль атрибутів та музичного супроводу у підтримці інтересу до занять фізичними вправами дітей та забезпеченні їхнього позитивного ставлення до даних занять. Загальна тривалість заняття з фізичної культури у цій групі.

Головне завдання проведення занять з фізичної культури у *II-й молодшій групі*. Специфіка роботи інструктора з фізичної культури з підвищення рівня

самостійності дітей у виконанні рухів. Способи шиккування та перешикування дітей у вступній частині заняття. Кількість основних рухів і загально розвиваючих вправ, які виконуються на заняттях. Роль імітації та наслідування у проведенні занять з фізичної культури з дітьми четвертого року життя. Тривалість заняття з фізичної культури у даній групі.

Специфіка навчання фізичних вправ дітей п'ятого року життя. Особливості проведення вступної частини заняття у *середній групі*. Способи виконання дітьми ходьби та бігу. Зміст основної частини заняття. Кількість основних рухів і загально розвиваючих вправ, які виконуються на заняттях. Методи навчання, які вводяться до роботи у даній віковій групі. Характер рухливої гри, що проводиться на занятті. Загальна тривалість заняття з фізичної культури у середній групі.

Характеристика рухів і рухової діяльності дітей шостого року життя. Роль самооцінки рухової діяльності дітьми щодо набуття ними впевненості виконання рухів та удосконалення техніки їх виконання. Характеристика вступної частини заняття у *старшій групі*. Роль команди в організації роботи на занятті. Види посібників, які використовуються при проведенні заняття з фізичної культури у старшій групі. Особливості методики проведення заняття у старшій групі. Тривалість заняття з фізичної культури у старшій групі.

РОЗДІЛ VII. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасні вимоги дошкільної освіти до музичного виховання дітей дошкільного віку.

Реалізація завдань Базового компоненту дошкільної освіти щодо формування у дошкільників мистецько-творчої компетентності.

Формування музичної культури особистості як мета музичного виховання. Висвітлення сучасних підходів до формування музичної культури дошкільників у змісті Базового компоненту дошкільної освіти та чинних програм дошкільної освіти.

Необхідність розуміння вихователем природи музичного мистецтва та закономірностей сприймання його дошкільниками. Загальні основні дидактичні та спеціальні принципи у галузі музичного виховання, які обумовлені специфікою музичного мистецтва та особливостями його сприйняття: принцип виховуючого навчання; науковість та доступність матеріалу, наочність при його викладанні; міцність знань, вмінь та навичок; зв'язок музичного виховання з життям, інтересами дітей; свідомість, пробудження творчої активності; колективний та індивідуальний підхід у навчанні та вихованні; систематичність в знаннях; урахування вікових можливостей; єдність емоційного та свідомого, художнього та технічного; єдність розвитку ладового, ритмічного почуття.

Методика організації слухання музики в різних вікових групах ЗДО.

Музичне сприймання як основа засвоєння дошкільниками втіленого в музичному мистецтві досвіду емоційно-естетичного ставлення до дійсності. Асоціативна природа музичного сприймання. Види асоціацій (емоційні,

предметні, предметно-емоційні, художні). Музичні інтонації як різновид асоціацій.

Вікові особливості музичного сприймання. Залежність розвитку музичного сприймання від мовного, рухового, ігрового, сенсорного досвіду, досвіду спілкування. Уміння сприймання музики, які допомагають досягнути зміст твору: уміння виявляти інтонаційні зв'язки твору, стежити за розвитком основних інтонацій; уміння відчувати жанрові ознаки у простих формах (пісня, танець, марш); уміння розрізняти на слух національно-стилеві особливості музики та її драматургічний розвиток; уміння виявляти змістовність функціонування тих виразних засобів, які використані у творі.

Основні етапи організації слухання музики. Основні етапи організації слухання музики та роль кожного з них в естетичному досягненні змісту музичного твору дошкільниками. Методи формування музичного сприймання. Програма розвитку дитини дошкільного віку за розділом «Слухання музики». Форми роботи з дошкільниками зі слухання музики. Підбір музичного репертуару для слухання. Методика організації слухання музики у різних вікових групах.

Методика розучування пісні з дітьми дошкільного віку.

Спів як природний спосіб вираження естетичних почуттів, дійовий засіб активного залучення дошкільнят до музики, найдоступніший вид музичної діяльності.

Розучування пісні як процес досягнення її музичного образу, оволодіння вокально-хоровими і виконавськими уміннями, розвитку музичних здібностей і художньо-образного мислення дітей. Наслідувальний спів як першооснова вокального виховання. Вимоги до виконання пісні музичним керівником. Гігієна, співацький режим і охорона дитячого голосу. Особливості використання інструментального супроводу при розучуванні пісні. Пісенний репертуар і вимоги до його відбору.

Методика розучування пісні на занятті музики. Три етапи розучування пісні:

- 1) ознайомлення з піснею. Мета цього етапу – зацікавити нею дітей, захопити їх і викликати бажання її вивчити та гарно, виразно заспівати. Роль виразного виконання музичним керівником пісні, образного пояснення педагогом ідейно-естетичного змісту твору. Сутність бесіди після показу пісні.
- 2) робота над формуванням у дошкільників співацьких навичок, розвитку їхнього музичного слуху і голосу. Провідний метод роботи над піснею – розучування на слух. Методичні прийоми, які використовуються на даному етапі – розучування по фразах, розучування у повільному темпі, проспівування важких мелодійних ходів, прохлопування ритмічного малюнку. Робота над дикцією: прийоми роботи. Робота над диханням. Роль співу без супроводу у формуванні в дітей навички чистоти інтонування.
- 3) виразне виконання вже вивченої пісні. Художнє виконання пісні як

завершальний етап роботи над нею.

Типи музичних занять в ЗДО. Їх структура і зміст.

Форми організації музичної діяльності дошкільників: сутність поняття, класифікація. Музичне заняття як основна форма організації музичної діяльності в ЗДО, в якому одночасно беруть участь діти однакового віку.

Педагогічні домінанти музичного заняття:

- колективний та ансамблевий характер співу, гри на дитячих музичних інструментах, музично-ритмічних рухів;
- постійна зміна діяльності: діти співають, танцюють, граються, слухають музику;
- поєднання завдань різного емоційного і фізичного навантаження, що сприяє динамічному і різноманітному навчанню.

Види занять залежно від кількості дітей: фронтальні (об'єднуючі всю вікову групу); групові (невеликі групи по 4-7 дітей); індивідуальні; з'єднані (2 - 3 вікові групи).

Типи занять залежно від їхнього змісту – тематичні (в старших групах) і комплексні.

Типове музичне заняття як традиційне для практики ЗДО заняття, яке об'єднує в змісті всі основні види дитячої музичної діяльності – слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи та гру на дитячих музичних інструментах. Структура типового (традиційного) заняття.

Тематичні заняття. Тема як об'єднуючий елемент структури заняття та видів музичної діяльності: слухання музики, співу, ритміки, гри на дитячих музичних інструментах. Специфіка тематики занять даного виду з дітьми молодшого та старшого віку.

Комплексні заняття. Специфіка занять – розгортання різних видів діяльності дітей художньо-мовленнєвої, театралізованої, образотворчої навколо однієї теми. Спрямованість комплексних занять на закріплення умінь дітей у галузі художньої діяльності.

Основні вимоги до музичного заняття: організаційно-педагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні. Аналіз заняття. Шляхи підвищення ефективності музичного заняття в ЗДО. Методика використання на заняттях з музики літературних творів, проведення аналогій між музичним і літературним творами. Критерії доцільності використання літературних творів на музичних заняттях. Методика використання на заняттях з музики творів образотворчого мистецтва.

Значення і завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.

Особливості забезпечення мистецько-творчої компетентності а музичному мистецтві. Основне завдання виховання у дошкільному навчальному закладі – всебічний і гармонійний розвиток дитини. Роль музики у реалізації означеного завдання. Функції музики, завдяки яким здійснюється комплексний та багатобічний вплив музики на естетичний розвиток особистості. Зміст музики – почуття, емоції, настрої. Музика як шлях до

пізнання світу людських почуттів. Роль музики у пробудженні гуманних почуттів, людини, піднесені її емоцій. Особливість змісту музики, її впливу на людину – у прагненні втілити етико-естетичний ідеал.

Поняття «музичне виховання» як цілеспрямований процес формування особистості дитини під дією музичного мистецтва, формування інтересів, потреб, здібностей, естетичного ставлення до музики. Музичний розвиток як результат формування особистості дитини в процесі активної музичної діяльності.

Завдання музичного виховання в дошкільному навчальному закладі, які підпорядковані загальній меті всебічного і гармонійного виховання особистості дитини і будуються з урахуванням своєрідності музичного мистецтва і вікових особливостей дошкільників.

Методика проведення музично-дозвілєвих заходів у ЗДО

Основні форми організації музичного дозвілля дошкільників – свята, ранки, музичні розваги.

Музичні розваги як форма організації музично-пізнавальної діяльності дошкільників. Функції музичних розваг щодо всебічного розвитку дітей. Види музичних розваг.

Музичний ранок як особлива форма музично-розважальної роботи з дошкільниками. Специфіка музичних ранків – неакцентованість на чіткому сценарії, широкий спектр нескладних музичних номерів, переважання в репертуарі хороводів, рухів під спів, колективних пісень тощо. Роль музики на святкових ранках.

Особливості організації та проведення розваг у різних вікових групах ЗДО. Роль ведучого, вихователя та музичного керівника у проведенні свята.

Специфіка підготовки до свята. Особливість свята – в комплексному впливі всіх художніх засобів на сприйняття, відчуття та свідомість дитини.

Структура свята. Характеристика кожної з частин святкової програми. Тривалість проведення свята для кожної вікової групи. Особливості відбору музичних творів для свята – їх відповідність ідеї, тематиці свята за своїм змістом і формою. Критерій відбору музичних творів для дітей – їхня виховна і художньо-музична значущість.

РОЗДІЛ VIII. ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

Педагогічні вимоги до проведення занять з художньої праці.

Реалізація завдань Базового компоненту дошкільної освіти щодо формування у дошкільників мистецько-творчої компетентності.

Головне значення занять з художньої праці – надання дітям знань про якість, властивості й конструктивні можливості матеріалів, сприяння закріпленню позитивних емоцій дошкільників, стимулювання їхнього бажання працювати, формування духовних і фізичних сил дітей. Усвідомлене сприймання дітьми знань та оволодіння ними вмінням і навичками правильного виконання трудових дій на заняттях з художньої праці.

Зміст і структура занять. Частина заняття: вступна, основна й заключна. Планування занять по групах. їх тривалість. Кількість дітей на заняттях по вікових групах. Методи організації дітей на занятті. Керівництво трудовою діяльністю вихователем. Організація роботи з різними видами матеріалів: папером, природними матеріалами, непридатним дріб'язковим матеріалом, тканиною. Навчання дошкільників основних прийомів роботи з цими матеріалами.

Техніка безпеки на заняттях. Безпека роботи з голкою, наперстком, ножицями, клеєм, декоративними матеріалами, крупами тощо. Санітарно-гігієнічні вимоги при роботі з папером, картоном, клеєм. Організація робочого місця. Аналіз дитячих робіт. План аналізу робіт. Критичне ставлення дітей до результатів своєї діяльності. Якість продукції як моральна категорія. Навчання виконувати технологічні операції, аналізувати зразок чи аналогії, планувати трудовий процес.

ЗРАЗОК ЗАВДАННЯ

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор НДУ ім. М.Гоголя
_____доц. Самойленко О.Г.
«__»_____2023 р.

ЗАВДАННЯ

для проведення вступних іспитів

з теорії та методики дошкільного виховання

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Другий (магістерський) рівень

На базі першого (бакалаврського) рівня

Денна та заочна форми навчання

В а р і а н т 1

1. Особливості освітнього процесу в сучасному ЗДО. Підпорядкованість організації освітнього процесу у ЗДО завданням державного стандарту дошкільної освіти. Характеристика БКДО в Україні.
2. Завдання, зміст і форми організації роботи з батьками.
3. Методика формування у дошкільників уявлень про форму предмета та геометричні фігури.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі документи у галузі дошкільної освіти

1. Конституція України. Київ: Школа, 2002. 48 с.
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Київ: Райдуга, 1994. 45 с.
3. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної ради України*. 2017. № 38-39, ст. 380.
4. Закон України «Про дошкільну освіту». *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49, ст. 259. URL: <http://ru.osvita.ua/>
5. Закон України «Про дошкільну освіту» (11 липня 2001 р). Зміни від 06.09.2018 до Закону України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
6. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної ради України*. 2019. №243-VIII. 2300 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-19>
7. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/nastupnist/list.pdf>
8. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р., №2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 30, ст. 142.
9. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист. Київ: Наукова думка, 1998. 45 с.
10. Державна програма «Діти України». *Офіційний вісник України*. 2001. № 4. С. 65–82.
11. Проект *Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку* (2020): URL ://naps.gov.ua/ua/press/announcements/1763/

Нормативні документи дошкільної освіти

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: затв. наказом МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet>
2. Інновації в освітньому процесі. Освітній вебінар МОН України від 15-16.12 2021. <https://youtu.be/15UaMX5XDcM>
3. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (2021). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf> .
4. Методичні рекомендації до освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / автори: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. Видавництво: Принт-медіа, Київський університет ім. Б. Грінченка. 2020. 568 с.

Програми дошкільної освіти

1. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Вид. 2-е зі змінами і доп. Тернопіль. Мандрівець. 2022. 216с.
2. «Дитина» освітня програма для дітей від 2 до 7 років / автори: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. Видавництво: Принт-медіа, Київський університет ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
3. Калуська Любомира. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2018. 152 с.
4. Комплексна освітня програма «Світ дитинства» / автори-укладачі: А.М. Богуш, О.М. Байєр, Л.В. Батліна, Г.І. Григоренко, З.П. Дорошенко, Р.П. Жадан, Н.В. Погрібняк, О.О. Самсонова, Л.М. Шульга. 2022. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/opys-programy-svit-dytynstva_ns.pdf
5. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей середнього дошкільного віку / О.К.Безсонова, Н.В.Гавриш, Т.О.Піроженко, В.В.Рагозіна, О.С.Рогозянський, О.Ю.Хартман; За заг.наук.ред. Т.О.Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2019. 64 с.
6. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н.В.Гавриш, Т.В.Панасюк, Т.О.Піроженко, О.С.Рогозянський, О.Ю.Хартман, А.С.Шевчук; За заг.наук.ред. Т.О.Піроженко. 2 –ге вид., стереотип. Київ: Українська академія дитинства, 2018. 80 с.
7. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку/ наук.керівник К.Л.Крутій, 2020. URL: <https://lips.in.ua/ru/product/stezhinki-u-vsesvit-kompleksna-osvitn/>
8. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до 6 років /О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова; наук. кер. О.Л. Кононко. К: ТОВ«МЦФЕР» - Україна» 2019 р. 488с.

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

1. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя: ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2009. 320с.
2. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. Ч. 2: Навч. посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.
3. Пісоцька Л. М., Пісоцький О. П. Лекції з педагогіки дошкільної. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 209 с.
4. Пісоцька Л. М., Пісоцький О. П. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: навч. посіб. Для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 114 с.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: Академвидав, 2013. 464 с.
6. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім „Слово”, 2004. 352с.
7. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Навч.-метод. посібн. Київ:

Вид-во «Ліра-К», 2010. 320с.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

1. Аніщук А.М. Дошкільна лінгводидактика: навчальний посіб. (II видання, доп. і переробл.) для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2015. 317 с.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник; заред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Слово, 2015. 704 (246) ст. ISBN 978-966-194-088-7.

3. Богуш А. , Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: навч. посіб. Київ: Видавництво Дім «Слово», 2006. 304 с.

4. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / упорядник А. М. Богуш. К. : Видавничий Дім «Слово». 2005. Ч. 1. 2005; Ч. 2. 2005. 720 с.

5. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посібник; за ред. Н. В. Гавриш ; авт. кол. : Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

1. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Для вихователів дошкільних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності «Дошкільне виховання»). Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. 160 с.
2. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навч посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» /укладач Л. В. Іщенко. Вид. 2-ге, перер. та доп. Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. 149 с.
3. Старченко В.А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників : навч.-метод. посібник. Київ : Світич, 2009. 80 с.
4. Щербакова К.Й. Методика формування елементів математики у дошкільників. Київ: Вид-во Європейського університету, 2011. 262 с.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: затв. наказом МОН України № 33 від 12.01.2021 р.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
3. Горопаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
4. Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Основи природознавства з методикою в схемах та таблицях. Навч. посібн. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 46 с.
5. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навч.-метод. посібн. для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
6. Плохій З. П. Еколого-розвивальне середовище ЗДО. Київ: Світич. 2010. 135.

7. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів. Київ : Вища школа, 2010. 255 с.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

1. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2006. 200с.
2. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / За заг. ред. В. Сухорукової. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.
3. Пісоцький О. П., Пісоцька Л. М. Основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність у дошкільному віці: навч. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 162с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Шевченко Ю. М. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 128 с.
2. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 428 с.
3. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Фізичне виховання дітей дошкільного віку : навчальний посібник / за заг. ред. Л. П. Загородньої. Суми: Університетська книга, 2011. 272 с.
4. Кушнірюк С. Г., Трофимов В. А.,Ткачук О.В. Теорія та методика фізичного виховання (дітей дошкільного віку): навч. посіб. Бердянськ, 2013. 222 с.
5. Матвієнко С.І., Заплішний І.І. Українські народні рухливі ігри і дошкільному навчальному закладі : навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2017. 119 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Болгарський А. Г., Горобець Т. В., Шкоба В. А. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 180 с.

2. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посібн. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. 196 с.
3. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 298 с.
4. Нечай С. П. Музика розвиває, виховує, оздоровлює : навч.-метод. посібн. Київ: Світич, 2012. 186 с.
5. Степанова Т. М., Лісовська Т. А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 256 с.

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

1. Калуська Л. В. Дивокрай: Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2-х книгах для працівників дошкільних закладів. Тернопіль: Мандрівець, 2005. Книга І. 320 с.
2. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: навч. посіб. Київ: Видавничий дім "Слово", 2009. 172 с.
3. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.
4. Методичні матеріали до лабораторного практикуму навчальної дисципліни «Художня праця та основи дизайну» / уклад. С. І. Матвієнко, Т. Г. Коломоєць, О. В. Лісовець. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 119 с.